

Bijlagen

- 1 Interviewvragen Gemeente Bussum, Hilversum en Laren en de Provincie Noord-Holland
- 2 Interviewvragen Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland
- 3 Interviewvragen Stichting Gooisch Natuurreservaat
- 4 Interviewverslag Gemeente Bussum
- 5 Interviewverslag Gemeente Hilversum
- 6 Interviewverslag Gemeente Laren
- 7 Interviewverslag Provincie Noord-Holland
- 8 Interviewverslag Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland
- 9 Interviewverslag Stichting Gooisch Natuurreservaat
- 10 Betrokken actoren en hun rol, belangen, middelen en houding t.o.v. het ondergronds bouwen in het planningsproces te Crailo

Bijlage 1

Case Crailo: Interviewvragen gemeente Bussum, Hilversum en Laren, provincie Noord-Holland

1. Hoe bent u betrokken bij de planvorming van het bedrijventerrein Crailo? (A)
2. Heeft uw organisatie ervaring met ondergronds bouwen? (E)
3. Zo, ja heeft dit volgens u een positief effect op het proces aangaande bedrijventerrein Crailo?(E)
4. Wat vindt u van de kennisuitwisseling tussen de partijen? (A)

Haalbaarheid van het concept

5. Wat zijn volgens u de belangrijkste succesfactoren van het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein (en Crailo)? (A/H)
6. Denkt u dat de realisatie van een ondergronds bedrijventerrein voldoende herkenbare voordelen oplevert (en Crailo)? (O)
7. Wat is volgens u de meerwaarde van een ondergrondse optie ten opzichte van een bovengrondse optie? (M)
8. Waarin liggen volgens u de knelpunten bij het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein (en Crailo)? (A/H)
9. Hoe schat u gekeken naar de succesfactoren en knelpunten de haalbaarheid van de plannen voor Crailo in?

Ondergronds bouwen en beleid

10. In hoeverre is er volgens u voldoende draagvlak binnen uw organisatie voor het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein? (C)
11. Is het beleid binnen de gemeente/ provincie gericht op ondergronds bouwen? Hoe is het ondergronds bouwen geïntegreerd binnen de verschillende beleidsplannen?
12. Hoe is het ondergronds bouwen meegenomen in het bestemmingsplan/streekplan? (C)
13. Wat vindt u belangrijk voor de ontwikkeling van het gebied Crailo? (C)

Complexiteit

14. Is volgens u het ondergronds bouwen ten opzichte van het bovengronds bouwen extra complex in zowel planvorming als uitvoering? (Cm)
15. Waarin komt volgens u die complexiteit bij het proces voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein Crailo naar voren (Is het ondergronds bouwen hier debet aan)? (Cm)
16. Wat gebeurt er ten aanzien van draagvlakvorming in het proces? (Cm)

Bijlage 2

Case Crailo: Interviewvragen Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland

1. Hoe bent u betrokken bij de planvorming van het bedrijventerrein Crailo? (A)
2. Heeft uw organisatie ervaring met ondergronds bouwen? (E)
3. Zo, ja heeft dit volgens u een positief effect op het proces aangaande het bedrijventerrein Crailo?(E)
4. Wat vindt u van de kennisuitwisseling tussen de partijen? (A)

Haalbaarheid van het concept

5. Wat zijn volgens u de belangrijkste succesfactoren van het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein (en Crailo)? (A/H)
6. Denkt u dat de realisatie van een ondergronds bedrijventerrein voldoende herkenbare voordelen oplevert (en Crailo)? (O)
7. Wat is volgens u de meerwaarde van een ondergrondse optie ten opzichte van een bovengrondse optie? (M)
8. Waarin liggen volgens u de knelpunten bij het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein (en Crailo)? (A/H)
9. Hoe schat u gekeken naar de succesfactoren en knelpunten de haalbaarheid van de plannen voor Crailo in?

Ondergronds bouwen en beleid

10. In hoeverre is er volgens u voldoende draagvlak binnen uw organisatie voor het ondergronds bouwen van een/het bedrijventerrein? Hoe wordt er binnen uw organisatie gedacht over het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen? (C)
11. Is er binnen uw organisatie beleid dat gericht is op het ondergronds bouwen (van bedrijventerreinen)? (C)
12. Welk type bedrijvigheid acht u het meest geschikt 'ondergronds' te gaan? (C)
13. Wat zou u bedrijven, die zich ondergronds willen vestigen, adviseren?
14. Wat vindt u belangrijk voor de ontwikkeling van het gebied Crailo? (C)

Complexiteit

15. Is volgens u het ondergronds bouwen ten opzichte van het bovengronds bouwen extra complex in zowel planvorming als uitvoering? (Cm)
16. Waarin komt volgens u die complexiteit bij het proces voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein Crailo naar voren (Is het ondergronds bouwen hier debet aan)? (Cm)
17. Wordt er naar u idee voldoende aan draagvlakvorming gedaan in het proces? (Cm)

Bijlage 3

Case Crailo: Interviewvragen Goois Natuurreservaat

1. Hoe bent u betrokken bij de planvorming van het bedrijventerrein Crailo? (A)
2. Heeft uw organisatie ervaring met ondergronds bouwen? (E)
3. Zo, ja heeft dit volgens u een positief effect op het proces aangaande bedrijventerrein Crailo?(E)
4. Wat vindt u van de kennisuitwisseling tussen de partijen? (A)

Haalbaarheid van het concept

5. Wat zijn volgens u de belangrijkste succesfactoren van het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein (en Crailo)? (A/H)
6. Denkt u dat de realisatie van een ondergronds bedrijventerrein voldoende herkenbare voordelen oplevert (en Crailo)? (O)
7. Wat is volgens u de meerwaarde van een ondergrondse optie ten opzichte van een bovengrondse optie? (M)
8. Waarin liggen volgens u de knelpunten bij het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein (en Crailo)? (A/H)
9. Hoe schat u gekeken naar de succesfactoren en knelpunten de haalbaarheid van de plannen voor Crailo in?

Ondergronds bouwen en beleid

10. In hoeverre is er volgens u voldoende draagvlak binnen uw organisatie voor het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein? (C)
11. Is er binnen uw organisatie beleid dat gericht is op het ondergronds bouwen (van bedrijventerreinen)? (C)
12. Hoe is het ondergronds bouwen meegenomen in de verschillende plannen voor de gebieden die u beheert? (C)
13. Wat vindt u belangrijk voor de ontwikkeling van het gebied Crailo? (C)

Complexiteit

14. Is volgens u het ondergronds bouwen ten opzichte van het bovengronds bouwen extra complex in zowel planvorming als uitvoering? (Cm)
15. Waarin komt volgens u die complexiteit bij het proces voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein Crailo naar voren (Is het ondergronds bouwen hier debet aan)? (Cm)
16. Wat gebeurt er ten aanzien van draagvlakvorming in het proces? (Cm)

Bijlage 4

Case Crailo: Interviewverslag gemeente Bussum

Interview te : Bussum, 02-03-2005

Geïnterviewde : Dhr. Thijs Herngreen
Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening gemeente Bussum

Betreft : Case ondergronds bedrijventerrein te Crailo

In het Masterplan Crailo wordt voor het gebied Crailo een ondergrondse optie voor een bedrijventerrein beschreven. In het kader van de case Crailo in het afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen in Nederland werden een aantal interviews gehouden met ingezetenen van de werkgroep Crailo. Het doel van de case is, inzicht krijgen in hoe de verschillende actoren tegenover de ondergrondse optie voor het bedrijventerrein Crailo staan. Wat zien zij als de succesfactoren van het ondergronds bouwen en wat zijn volgens hen de knelpunten. Hier het verslag van het interview met de ingezetene vanuit de gemeente Bussum, dhr. T Herngreen.

De gemeente Bussum werd bij de planvorming in Crailo betrokken toen bekend werd dat de Kolonel Palm Kazerne vrij zou komen. De woningbouw die in het Bussumse grondgebied gepland zou worden werd op dat moment gezien als mogelijke kostendrager voor de rest van de functies die op het terrein gevestigd zouden worden. Daarnaast diende de woningbouw deels voor de opvang van het AZC dat op het kazerneterrein gelegen was en moest verdwijnen.

Haalbaarheid

Op de vraag of er ervaring is met ondergronds bouwen in de gemeente Bussum wordt ontkennend geantwoord. Er zijn wel enkele pogingen gedaan om parkeerkelders aan te leggen, maar daar bleef het ook bij, aldus Herngreen. Er kan in Bussum dus niet geput worden uit eerdere ervaringen met ondergronds bouwen. Volgens Herngreen is er bij de nu aanwezige actoren in het proces voldoende kennis aanwezig ten aanzien van het ondergronds bouwen. Het project heeft een hoog ambitie niveau. Bij het opstellen van het haalbaarheidsplan waren verschillende kennisinstituten en ingenieursbureaus betrokken. Er was sprake van voldoende kennisuitwisseling. Er wordt in het project geloofd, maar er zijn een aantal valkuilen. Er zijn nog geen directe diepgaande gesprekken geweest met initiatiefnemers die het project zouden willen trekken.

Herngreen ziet als belangrijkste succesfactor voor het ondergrondse bedrijventerrein het maatschappelijke draagvlak. Door een ondergrondse toepassing van het bedrijventerrein wordt er tegemoet gekomen aan de verschillende wensen die er zijn voor het gebied. De lage waterstand in het gebied maakt een ondergrondse optie bespreekbaar. Hergreen noemt het maatschappelijke draagvlak nog belangrijker dan de financiële haalbaarheid. Er

zal 1 op 1 een belegger gevonden moeten worden die in het project wil investeren. Een 1 op 1 relatie zal eerder tot succes leiden.

De belangrijkste meerwaarde van een ondergrondse optie ten opzichte van een bovengrondse optie is de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Het ondergronds bouwen maakt dubbel grondgebruik mogelijk. Doordat het bedrijventerrein ondergronds gerealiseerd wordt komt er bovengronds ruimte vrij voor natuurontwikkeling. Daarnaast werkt de ondergrond als buffer voor verschillende schadelijke en hinderlijke activiteiten. Al deze voordelen zorgen voor een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Het nut en noodzaak van een ondergrondse optie moet duidelijk worden bekeken. Voor bepaalde productiebedrijven kan een ondergrondse ruimte groot nut hebben. Het is ideaal voor opslag en voor processen die een constante temperatuur behoeven. Het kaasproductieproces is een voorbeeld van een proces, dat ideaal ondergronds plaats zou kunnen vinden. Ook winkelcentra kunnen gemakkelijk ondergronds. Het ondergronds bouwen van bepaalde functies moet wel een duidelijk maatschappelijk nut met zich meebrengen anders heeft het geen zin. Niet alle bedrijven hebben voordeel bij het ondergronds gaan. Herngreen denkt dat een ondergronds bedrijventerrein niet voldoende herkenbare voordelen in zich heeft voor bedrijven. Voor de meeste bedrijven is er niet direct noodzaak om ondergronds te gaan.

Knelpunten bij het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen zijn onder andere de Arbo-wetgeving, de financiën en de duurzaamheid. Een ondergronds gebouw is erg inflexibel en daardoor is het moeilijk om te vormen of uit te breiden. Wat gebouwd is, is gebouwd. Al deze knelpunten zorgen ervoor dat het moeilijk is om bij bedrijven draagvlak te creëren voor het ondergronds bouwen.

Volgens Herngreen is een geheel ondergrondse optie voor het bedrijventerrein, zoals gesteld in het Masterplan Crailo, voor minder dan vijftig procent haalbaar. Een verdiepte optie of een optie waarbij gemanipuleerd wordt met het maaiveld heeft veel meer kans van slagen.

Ondergronds bouwen en beleid

Omdat het ondergrondse bedrijventerrein niet op Bussums grondgebied gerealiseerd wordt hoeft de gemeente Bussum ook niet voorop te lopen wanneer het gaat om een ondergrondse optie voor het bedrijventerrein, aldus Herngreen. Bussum voelt zich meer een geïnteresseerde toeschouwer wat het ondergronds bouwen betreft. Binnen de gemeente Bussum is er wel draagvlak voor het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein. Als het bedrijventerrein er komt moet het ondergronds of verdiept worden aangelegd.

Het beleid binnen de gemeente Bussum is gericht op het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein. Het komt echter niet in het bestemmingsplan voor, omdat het niet op Bussums grondgebied wordt aangelegd. Het is wel meegenomen in het streekplan van de provincie, volgens Herngreen.

Herngreen vindt het belangrijk dat het gebied Crailo terug wordt gegeven aan de natuur. Het teruggeven aan de natuur heeft een meerwaarde voor de samenleving. De leefbaarheid wordt vergroot. Het bedrijventerrein is geen must, tenminste niet op die desbetreffende plek. Het is zaak dat er goede schone werkgelegenheid gerealiseerd wordt.

Complexiteit

Volgens Herngreen is het ondergronds bouwen wel complexer dan het bovengronds bouwen. Er is nog te weinig ervaring en kennis op het gebied van ondergronds bouwen. Ondergrondse bedrijventerreinen zijn niet eerder gerealiseerd in Nederland. Er zijn geen succesgevallen bekend en dat maakt het moeilijk. Crailo is een pushproject. De markt heeft nooit om een ondergronds bedrijventerrein gevraagd en dan is het moeilijk om de meerwaarde van het ondergronds gaan duidelijk te maken. Het ondergronds bouwen is zowel technisch als financieel de complicerende factor in het proces bij Crailo.

Er is tot zover het nodig is voldoende gedaan aan draagvlakverwerving. Voor het haalbaarheidsonderzoek is er gesproken met verschillende actoren, o.a. Rijkswaterstaat en Goois Natuurreservaat. Het project is nog in de beginfase. Wanneer de randvoorwaarden duidelijk zijn en het plan definitief wordt zal er gesproken worden met de buurtbelangenverenigingen, de bedrijven en de verschillende milieugroeperingen. Eerst moet duidelijk worden of het plan technisch en financieel haalbaar is.

Het verslag van dit interview gaat ter info en verificatie naar dhr. Thijs Hergreen van de gemeente Bussum.

Bijlage 5

Case Crailo: Interviewverslag gemeente Hilversum

Interview te : Hilversum, 09-02-2005

Geïnterviewde : Beleidsmedewerker Economische Zaken gemeente Hilversum

Betreft : Case ondergronds bedrijventerrein te Crailo

In het Masterplan Crailo wordt voor het gebied Crailo een ondergrondse optie voor een bedrijventerrein beschreven. In het kader van de case Crailo in het afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen in Nederland werden een aantal interviews gehouden met ingezetenen van de werkgroep Crailo. Het doel van de case is, inzicht krijgen in hoe de verschillende actoren tegenover de ondergrondse optie voor het bedrijventerrein Crailo staan. Wat zien zij als de succesfactoren van het ondergronds bouwen en wat zijn volgens hen de knelpunten. Het verslag van het interview met een ambtenaar van de gemeente Hilversum is niet opgenomen in deze bijlage, omdat de desbetreffende ambtenaar niet wil dat het verslag gepubliceerd wordt.

Bijlage 6

Case Crailo: Interviewverslag gemeente Laren

Interview te : Laren, 07-02-2005

Geïnterviewde : Dhr. Maarten de Kruif
Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening gemeente Laren

Betreft : Case ondergronds bedrijventerrein te Crailo

In het Masterplan Crailo wordt voor het gebied Crailo een ondergrondse optie voor een bedrijventerrein beschreven. In het kader van de case Crailo in het afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen in Nederland werden een aantal interviews gehouden met ingezetenen van de werkgroep Crailo. Het doel van de case is, inzicht krijgen in hoe de verschillende actoren tegenover de ondergrondse optie voor het bedrijventerrein Crailo staan. Wat zien zij als de succesfactoren van het ondergronds bouwen en wat zijn volgens hen de knelpunten. Hier het verslag van het interview met de ingezetene vanuit de gemeente Laren, dhr. M. de Kruif.

Haalbaarheid

Op de vraag of er ervaring met ondergronds bouwen is binnen de gemeente Laren wordt ontkennend geantwoord. Er kan in Laren niet geput worden uit eerdere ervaringen met ondergronds bouwen. Het (Projectbureau Regionaal Economisch Stimuleringsprogramma) PBRES, dat neutraal in het proces staat, stimuleert volgens De Kruif het uitwisselen van kennis omtrent ondergronds bouwen. Het projectbureau organiseert tevens excursies om 'feeling' te krijgen met het ondergronds bouwen en de problemen die daarbij horen. Zo is er o.a. een excursie gepland naar de Hogeschool voor de Kunsten te Arnhem waar ook sprake is van ondergronds bouwen. Niet alle aanwezige informatie wordt door de verschillende gemeenten gedeeld, omdat er sprake is van verschillende politieke agenda's. Gemeenten zijn volgens De Kruif vaak ad hoc bezig en daarom is de aanwezigheid van een neutrale sturende partij, als het PBRES, gewenst.

De belangrijkste meerwaarde van het ondergrondse bedrijventerrein ten opzichte van een bovengrondse optie is volgens De Kruif te vinden in de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en de verbetering ten aanzien van de natuurontwikkeling in het Gooi. Bovendien heeft het ondergronds bouwen een voordeel met betrekking tot de landschappelijke inpassing, de loodsen worden immers ondergronds gerealiseerd. Daarbij ontstaat het voordeel dat er ruimte bovengronds vrij komt en ruimte is een schaars goed in het overvolle Gooi. De vrij gekomen ruimte kan worden ingevuld met de functie natuur. In het projectgebied Crailo kan er prima ondergronds worden gebouwd omdat het grondwater laag staat en het gebied bestaat uit zandgronden.

Voor bedrijven ziet De Kruif een meerwaarde in het feit dat men energiezuinig kan functioneren. Bovendien heeft het ondergrondse bedrijventerrein *an sich* ook

een meerwaarde, omdat het een unieke en milieubewuste optie is. Dit geeft aanzien voor met name milieubewuste bedrijven.

Knelpunten zijn volgens De Kruif voornamelijk te vinden in de financiële component en de segmentering van het bedrijventerrein. Financieel gezien heeft het ondergrondse bedrijventerrein geen meerwaarde. Bedrijven zullen bij de ondergrondse optie meer moeten betalen dan bij de bovengrondse optie, doordat de realisatie van het terrein hogere kosten met zich meebrengt. Andere knelpunten die genoemd werden zijn: de ontsluiting van de ondergrondse infrastructuur en de constructie van de ondergrondse bedrijfsruimten.

Volgens De Kruif is de optie om daadwerkelijk ondergronds te bouwen beperkt haalbaar. Een verdiepte optie is eerder haalbaar. De succesfactoren die belangrijk zijn voor beide opties: de mate van bereidheid bij de verschillende partijen om daadwerkelijk ondergronds te gaan, eventueel subsidies van de Rijksoverheid en de werving van geschikte bedrijven die zich ondergronds willen vestigen.

Ondergronds bouwen en beleid

Op de vraag of er voldoende draagvlak voor het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein is in de gemeente Laren wordt bevestigend geantwoord. Het concept moet echter wel financieel haalbaar zijn en dat is het niet. De ondergrondse optie is te duur is binnen de daarvoor gestelde randvoorwaarden. Er wordt gekeken naar andere opties die gebaseerd zijn op het masterplan. Een van de opties is het verdiept aanleggen van het bedrijventerrein.

Het beleid in de gemeente Laren is niet direct gericht op ondergronds bouwen van grote projecten. Er is geen beleid gevormd, omdat dit tot nu toe ook niet nodig is geweest, volgens De Kruif. Er zijn geen projecten waar ondergronds wordt gebouwd, behalve kelderruimtes bij woningen. Ten aanzien van het bouwen van ondergrondse kelders e.d. is er wel beleid in de gemeente Laren.

In het bestemmingsplan wordt rekening gehouden met het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein. Het is in het geldende bestemmingsplan ingepast. Het moet echter nog wel nader worden uitgewerkt (uitwerkingsbevoegdheid). De gemeente lost het probleem van dubbelgrondgebruik op door in een uitwerkingsplan de randvoorwaarden voor het gebied te beschrijven. Hierin zijn beide functies natuur en bedrijvigheid opgenomen. De exploitatie van het bedrijventerrein gebeurt door een investeerder (zoals een bank, projectontwikkelaar), die de verschillende bedrijfsruimten verhuurt. Het beheer kan geschieden in de vorm van parkmanagement.

De Kruif vindt het belangrijk dat er in het gebied Crailo een bedrijventerrein wordt gerealiseerd dat financieel haalbaar is en geen afbreuk doet aan de realisatie van het ecoduct.

Complexiteit

Het ondergronds bouwen *an sich* wordt door De Kruif niet direct gezien als de oorzaak van de complexiteit. De complexiteit ten aanzien van de realisatie van het bedrijventerrein Crailo komt met name naar voren in de vele relaties tussen de actoren. Het gebied Crailo ligt in drie gemeenten en er is sprake van veel verschillende partijen, die allemaal hun eigen agenda, behoeften en wensen hebben. Daarbij komen nog de relaties tussen de verschillende ambtelijke en bestuurlijke binnen de organisatie zelf. Strak overleggen is een pre.

De uitvoering van het plan om ondergronds te bouwen wordt echter wel als complex gezien. Het bedrijventerrein is ten opzichte van een bovengrondse optie moeilijker in te vullen met geschikte bedrijven. Het is de vraag of bedrijven het er voor over hebben om zich ondergronds te vestigen tegen een gemiddeld hogere huurprijs. De invulling van het bedrijventerrein met bedrijven die in het segment distributie/logistiek vallen wordt erg moeilijk. Voor andere segmenten van bedrijven blijft het de vraag of het voor hen een meerwaarde heeft om zich ondergronds te vestigen. Dit laatste zal verder moeten worden uitgezocht.

De optie om het bedrijventerrein geheel ondergronds te realiseren, zoals gesteld in het masterplan, is volgens De Kruif niet haalbaar, dit blijkt uit de eerste tussenresultaten van het haalbaarheidsonderzoek, maar een verdiepte optie heeft kans van slagen. Er zal eerst een go/no-go besluit worden genomen over het al dan niet aangepaste masterplan. Hierna volgt een intentieverklaring tussen de gemeenten en de provincie om het project zo uit te voeren als vastgelegd in het masterplan. De uitgangspunten van het masterplan kunnen op basis van het haalbaarheidsonderzoek mogelijk worden bijgesteld. Vervolgens wordt er een startbrief opgesteld, waarover alle partijen zich uit kunnen spreken. Kleine wijzigingen in de plannen zijn dan waarschijnlijk nog mogelijk. Voor de begeleiding van het proces wordt een procesbureau ingeschakeld.

Het interviewverslag werd ter info en verificatie gestuurd naar dhr. Maarten de Kruif van de gemeente Laren.

Bijlage 7

Case Crailo: Interviewverslag provincie Noord-Holland

Interview te : Haarlem, 07-02-2005

Geïnterviewde : Mevr. Elizabeth van den Kerkhoff
Regio-Coördinator: Afd. Ruimte, Wonen en Bereikbaarheid,
Bureau Ruimtelijke Inrichting Zuid en Wonen, provincie
Noord-Holland

Betreft : Case ondergronds bedrijventerrein te Crailo

In het Masterplan Crailo wordt voor het gebied Crailo een ondergrondse optie voor een bedrijventerrein beschreven. In het kader van de case Crailo in het afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen in Nederland werden een aantal interviews gehouden met ingezetenen van de werkgroep Crailo. Het doel van de case is, inzicht krijgen in hoe de verschillende actoren tegenover de ondergrondse optie voor het bedrijventerrein Crailo staan. Wat zien zij als de succesfactoren van het ondergronds bouwen en wat zijn volgens hen de knelpunten. Hier het verslag van het interview met de ingezetene vanuit de provincie Noord-Holland, mevr. E. van den Kerkhoff.

Haalbaarheid

De provincie is regisseur van het project Crailo. Het project is een streekplanproject uit het vorige streekplan Gooi en Vechtstreek. De randvoorwaarden voor Crailo zijn inmiddels opgenomen in het huidige streekplan Noord-Holland Zuid. Op de vraag of er ervaring is met ondergronds bouwen in de provincie Noord-Holland wordt ontkennend geantwoord. Tot nu toe heeft de ervaring die er is, niet direct een positief effect op het project, omdat het project nog aan het begin van het planvormingsproces zit. De kennisuitwisseling tussen de partijen komt langzaam op gang. De partijen halen op dit moment de informatie vrijblijvend. Er is niet direct sprake van een structurele kennisuitwisseling.

De meerwaarde van het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein is volgens Van den Kerkhoff voornamelijk te vinden in de mogelijkheid van dubbelgrondgebruik en de exclusiviteit die het ondergronds bouwen met zich meebrengt. De grootste succesfactoren zijn te vinden in de draagvlakverwerving door het bedrijventerrein ondergronds te realiseren. De belangengroepen in het Gooi zijn dan eerder geneigd een bedrijventerrein te accepteren. Het is beter voor het milieu en het landschap wordt minder 'vervuild'. Een succesfactor bij bedrijven is de exclusiviteit die het ondergronds realiseren van het bedrijventerrein met zich meebrengt. Het meest zichtbare voordeel van het ondergrondse bedrijventerrein is volgens van den Kerkhoff de inpassing in het landschap. Belangengroeperingen maken zich sterk voor de optie ondergronds, omdat dit landschappelijk gezien een duidelijke meerwaarde heeft. Wanneer het

bedrijventerrein daadwerkelijk ondergronds zal worden gerealiseerd zal dit een positieve uitwerking geven op de gevoelens van de verschillende betrokken partijen ten aanzien van een bedrijventerrein. Het ondergrondse karakter zal herkenbaar zijn.

De knelpunten bij het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein zijn volgens Van den Kerkhoff voornamelijk te vinden in de financiering van het project. De ondergrondse optie is veel duurder dan een optie bovengronds, daardoor is het lastig om geschikte bedrijven te vinden. De bedrijven moeten geschikt zijn om ondergronds te gaan en bovendien moeten ze meer willen betalen voor de plek (ondergronds) waar ze komen zitten. Nog een knelpunt kan volgens Van den Kerkhoff de Arbo-wetgeving zijn. Het is voor bedrijven lang niet altijd duidelijk in hoeverre het mogelijk is mensen ondergronds te laten werken.

Het volledig ondergronds bouwen is volgens Van den Kerkhoff niet haalbaar. De negatieve gevoelens overheersen ten opzichte van de positieve. Het is praktisch gezien gewoon erg lastig. Een half verdiepte aanleg heeft eerder kans van slagen.

Ondergronds bouwen en beleid

Volgens Van den Kerkhoff is er binnen de provincie voldoende draagvlak voor het ondergronds bouwen. De intentie om ondergronds te bouwen komt duidelijk naar voren in het streekplan. Bovendien wordt er rekening gehouden met de aardkundige waarden die de Rijksoverheid heeft vastgesteld. De provincie wil echter geen extra kosten maken om het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein daadwerkelijk te realiseren.

Het beleid van de provincie is niet direct gericht op ondergronds bouwen. Er wordt wel ingezet op zuinig (meervoudig) ruimtegebruik, maar niet expliciet op het ondergronds bouwen. Het ondergronds bouwen is niet echt geïntegreerd in de verschillende beleidsplannen. Er wordt wel rekening gehouden met bepaalde functies die plaats hebben in de ondergrond, zoals archeologie en grondwaterbeschermingsgebieden. Het ondergronds bouwen (algemeen) is niet meegenomen in het streekplan. Wel is er rekening gehouden met een ondergrondse optie voor het project te Crailo.

Van den Kerkhoff vindt het belangrijk dat er naast een bedrijventerrein ook een ecoduct komt. 'Zonder ecoduct geen bedrijventerrein', aldus Van den Kerkhoff. Het bedrijventerrein mag absoluut geen afbreuk doen aan het landschap. Het ecoduct geldt als compensatie ten opzichte van het bedrijventerrein.

Complexiteit

Het ondergronds bouwen *an sich* geeft geen extra complexiteit. Bij Crailo is het bovengronds bouwen van een bedrijventerrein volgens Van den Kerkhoff een stuk complexer, omdat er geen draagvlak is voor een bovengrondse optie. De aanwezigheid van zoveel verschillende actoren wordt als complex gezien.

De realisatie van een ondergronds bedrijventerrein is vergeleken met een bovengronds bedrijventerrein wel complexer. Het bedrijventerrein is duurder om

te ontwikkelen en het is lastiger om de juiste bedrijven te vinden die zich willen vestigen op een (duurder) ondergronds bedrijventerrein.

Op het gebied van draagvlakverwerving gebeurt er op dit moment niet iets extra's in het proces. De belangengroepen en burgers hebben inspraak bij het opstellen van de verschillende bestemmingsplannen in de gemeenten. Er moet nog een communicatieplan worden opgesteld, dit gebeurt wanneer er daadwerkelijk wordt begonnen met het ontwerpen van de plannen.

Het interviewverslag werd ter info en verificatie gestuurd naar mevr. E. van den Kerkhoff van de provincie Noord-Holland.

Bijlage 8

Case Crailo: Interviewverslag Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland

Interview te : Hilversum, 14-02-2005

Geïnterviewde : Mevr. Drs. Caroline Rindertsma
Beleidsadviseur Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland

Betreft : Case ondergronds bedrijventerrein te Crailo

In het Masterplan Crailo wordt voor het gebied Crailo een ondergrondse optie voor een bedrijventerrein beschreven. In het kader van de case Crailo in het afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen in Nederland werden een aantal interviews gehouden met ingezetenen van de werkgroep Crailo. Het doel van de case is, inzicht krijgen in hoe de verschillende actoren tegenover de ondergrondse optie voor het bedrijventerrein Crailo staan. Wat zien zij als de succesfactoren van het ondergronds bouwen en wat zijn volgens hen de knelpunten.

Naast de leden van de werkgroep hebben ook andere actoren invloed op het besluitvormingsproces aangaande Crailo. Een van die actoren is de Kamer van Koophandel (KvK). De KvK- Gooi en Eemland heeft onder andere als taak de regio economisch te stimuleren. De KvK was al zijdelings betrokken bij de ontwikkeling van het Masterplan Crailo. De KvK participeert samen met de provincie en de 9 gemeenten in het Gooi in het PBRES. Bovendien is de KvK medefinancier van het PBRES. Het PBRES is samen met de provincie de trekker van het project Crailo. De KvK kan gezien worden als de schakel tussen de bedrijven en het PBRES. Ze hebben voor het project Crailo onder andere meegewerkt aan een tweetal expertmeetings. De KvK heeft inzicht in de gevoelens die de bedrijven hebben ten aanzien van het ondergronds bouwen van een/ het bedrijventerrein. Hier het verslag van het interview met een van de medewerkers van de KvK Gooi- en Eemland, mevr. C. Rindertsma.

Haalbaarheid

Op de vraag of de KvK eerdere ervaringen heeft met ondergronds bouwen wordt ontkennend geantwoord. De KvK kan dus geen directe kennis inbrengen met betrekking tot het ondergronds bouwen. Rindertsma heeft geen inzicht in de kennisuitwisseling tussen de verschillende partijen van de werkgroep. Voor de expertmeetings, die mede door de KvK zijn georganiseerd, zijn wel expliciet partijen gevraagd die kennis hebben van (ondergronds) bouwen, zoals het Centrum voor Ondergronds Bouwen (COB), makelaars, planologen en architecten.

De grootste succesfactor van een ondergronds bedrijventerrein is volgens Rindertsma het dubbelgrondgebruik. Het probleem van ruimtetekort wordt zo (deels) opgelost. Door in de benedenwereld bedrijven te vestigen komt er ruimte voor natuurontwikkeling in de bovenwereld. Door aan deze beide functies

tegemoet te komen ontstaat er eerder draagvlak bij de actoren. De bedrijven hebben de mogelijkheid zich te vestigen en ook natuurontwikkeling krijgt een kans.

Rindertsma ziet als voornaamste meerwaarde van het ondergronds bouwen het dubbelgrondgebruik. Daarnaast is de duurzaamheid en de mogelijkheid voor de opslag van goederen onder gunstige klimaatomstandigheden ook een duidelijke meerwaarde. Rindertsma erkent dat natuurontwikkeling belangrijk is in een regio die deels afhankelijk is van toerisme. Natuurontwikkeling moet een kans krijgen, maar niet ten koste van alles. De regio heeft een groot tekort aan bedrijventerreinen, Crailo is een van de laatste nog te ontwikkelen bedrijvenlocaties in de regio. Door dubbelgrondgebruik ontstaat er ruimte voor natuur en wordt de ruimtelijke kwaliteit verbeterd.

De ondernemers zien echter meer in een bovengrondse oplossing, omdat een ondergronds bedrijventerrein financieel niet haalbaar is. Voor de ondernemers zijn er niet voldoende herkenbare voordelen te vinden in een ondergronds concept. De meerwaarde moet voor bedrijven in verhouding staan tot de extra investering die gedaan moet worden, dit is bij een volledig ondergrondse optie niet het geval.

Het grootste knelpunt voor het ondergrondse bedrijventerrein is volgens Rindertsma de financiële haalbaarheid. De kosten voor de realisatie van het bedrijventerrein zijn erg hoog. De hoge ontwikkelingskosten zullen worden doorberekend in de exploitatiekosten. Door de hoge exploitatiekosten worden de huurprijzen ook hoger. Bedrijven vinden de meerwaarde die het ondergronds bouwen heeft niet opwegen tegen de extra kosten die ze zullen moeten betalen. Daarnaast zijn er een aantal knelpunten ten aanzien van de werkgelegenheid in de ondergrondse gebouwen. Het is Arbo-technisch niet mogelijk mensen langdurig ondergronds te laten werken.

Rindertsma verwacht dat door de hoge bouwkosten een geheel ondergrondse optie niet haalbaar zal zijn. Een halfondergrondse of verdiepte optie behoort wel tot de mogelijkheden. De partijen zullen tenslotte toch bij elkaar moeten worden gebracht. Als een halfondergrondse of verdiepte optie financieel haalbaar is moet dit worden uitgevoerd.

Ondergronds bouwen en beleid

Volgens Rindertsma is er binnen de KvK voldoende draagvlak voor ondergronds bouwen. De KvK staat voor innovatie en duurzaamheid, twee thema's die beide van toepassing zijn op het concept ondergrondse bedrijventerreinen. De hoofddoelstelling moet voor de KvK echter altijd het belang van de bedrijven en de markt blijven. Wanneer ondergronds bouwen niet haalbaar is moet er niet in het ondergrondse concept worden geïnvesteerd. Binnen de KvK is er geen beleid dat specifiek op het ondergronds bouwen gericht is. Er wordt wel aandacht besteed aan duurzaamheid en meervoudig ruimtegebruik. Op dit moment ontwikkelt de KvK een instrument met betrekking tot duurzaamheid en intensiever ruimtegebruik. Deze Ruimteverkenners is een instrument waarmee

ondernemers gemakkelijk kunnen vaststellen op welke manier men intensiever kan bouwen en welke kosten en baten hiermee gepaard gaan. De Ruimteverkenner geeft antwoord op vragen als: Wat kost intensivering mij of levert het iets op? Kan ik mijn bedrijfsproces wel goed uit blijven voeren?

Volgens Rindertsma zijn arbeidsextensieve bedrijven, die voordeel hebben bij het gunstige ondergrondse klimaat en die veel opslagruimte nodig hebben het meest geschikt om ondergronds te gaan. Gedacht kan worden aan bedrijven in de logistiek en distributie. Op dit moment is de vraag goed, maar is de huidige huurprijs te hoog. Bedrijven zijn (nog) niet bereid om zich ondergronds te vestigen voor de huidige huurprijs. Voor bedrijven die ondergronds willen adviseert Rindertsma dat ze moeten kijken of het passend is qua bedrijfsprofiel, toekomstmogelijkheden en financiële haalbaarheid.

Voor Crailo is het belangrijk dat er tegemoet wordt gekomen aan de wensen die de verschillende betrokken partijen hebben. Het is wenselijk dat er een bedrijventerrein wordt ontwikkeld dat voor een gedeelte gericht is op regionale bedrijvigheid. Regionale bedrijven die nu in de knel zitten moeten een kans krijgen zich te ontwikkelen. Een ecodeuct is zeker belangrijk voor de natuurontwikkeling in het Gooi. Het zou echter zonde zijn om alleen voor het ecodeuct een ondergronds bedrijventerrein te ontwikkelen, dat financieel niet haalbaar is.

Complexiteit

Volgens Rindertsma is het ondergronds bouwen complexer dan het bovengronds bouwen. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de bouwomstandigheden bij het ondergronds bouwen complexer zijn. Bovendien is er minder ervaring op het gebied van ondergronds bouwen waardoor het lastig is voldoende zekerheid in te bouwen.

De complexiteit ten aanzien van de planontwikkeling en besluitvorming komt niet direct door het ondergronds bouwen. Er zijn veel partijen betrokken die allemaal hun eigen wensen hebben. Het ondergronds bouwen kan eigenlijk gezien worden als oplossing voor die verschillende belangentegenstellingen. Doordat er ondergronds gebouwd wordt ontstaat er ruimte voor verschillende functies.

Er wordt door alle partijen erg veel energie gestoken in het proces ten aanzien van Crailo. Er is nog geen sprake van directe draagvlakvorming, omdat de plannen nog niet helemaal duidelijk zijn. Ten aanzien van het draagvlak bij bedrijven is met name de tweede expertmeeting nuttig geweest. Bedrijven voelen zich op deze manier betrokken bij de planvorming voor het gebied Crailo.

Het interviewverslag werd ter info en verificatie gestuurd naar mevr. C. Rindertsma van de Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland.

Bijlage 9

Case Crailo: Interviewverslag Stichting Gooisch Natuurreservaat

Interview te : Hilversum, 22-02-2005

Geïnterviewde : Dhr. Ing. Henk Korten
Rentmeester Stichting Gooisch Natuurreservaat

Betreft : Case ondergronds bedrijventerrein te Crailo

In het Masterplan Crailo wordt voor het gebied Crailo een ondergrondse optie voor een bedrijventerrein beschreven. In het kader van de case Crailo in het afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor het ondergronds bouwen van bedrijventerreinen in Nederland werden een aantal interviews gehouden met ingezetenen van de werkgroep Crailo. Het doel van de case is, inzicht krijgen in hoe de verschillende actoren tegenover de ondergrondse optie voor het bedrijventerrein Crailo staan. Wat zien zij als de succesfactoren van het ondergronds bouwen en wat zijn volgens hen de knelpunten.

Naast de leden van de werkgroep zijn ook andere actoren van belang bij het besluitvormingsproces aangaande Crailo. Een van die actoren is de Stichting Gooisch Natuurreservaat. De Stichting Gooisch Natuurreservaat (GNR) is een samenwerkingsverband van zes gemeenten in het Gooi (Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden), de provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam. Het GNR beschrijft op haar website de volgende missie: 'De stichting heeft van de Gooise gemeenschap de opdracht gekregen voor haar de natuurwaarden, de landschappelijke waarden en de cultuurhistorische waarden van het buitengebied voor toekomstige generaties veilig te stellen. Het is haar taak hiervoor gronden te verwerven en als natuurgebied te beheren. [...] Als belangenbehartiger van de Gooise natuur wil de stichting de knelpunten die buiten haar bereik liggen oplossen door het beleid van de verantwoordelijke instellingen te beïnvloeden en door mogelijkheden voor samenwerking te benutten. Op deze wijze wil zij de barrières voor flora en fauna overbruggen' (Website GNR, 2004).

Het gebied Crailo is belangrijk voor de natuurontwikkeling in het Gooi. Door het realiseren van een ecoduct (over de rijksweg A1 en de Naarderstraat) in het gebied Crailo kan er een schakel gevormd worden tussen twee natuurgebieden. De ecologische hoofdstructuur wordt door de realisatie van het ecoduct verbeterd. Het GNR heeft belang bij een goede planvorming aangaande Crailo. De barrières voor flora en fauna kunnen door een goede invulling van het gebied worden overwonnen. De vraag is welke rol het ondergrondse bedrijventerrein hierin kan vervullen. Hier het verslag van het interview met de rentmeester van het Gooisch Natuurreservaat dhr. H. Korten.

Haalbaarheid

De Stichting Gooisch Natuurreservaat (GNR) heeft geen ervaring met ondergronds bouwen. Er is wel ervaring met het bouwen van ecoducten. Deze kennis zou ingebracht kunnen worden bij het planvormingsproces aangaande Crailo.

Het GNR is tot nu toe niet direct betrokken bij de planvorming omtrent Crailo. Kortens heeft geen inzicht op de kennisuitwisseling tussen de verschillende actoren in de projectgroep. Volgens Kortens is het ondergronds bouwen overal mogelijk in Nederland. Technische kennis is voldoende voorhanden. Ook het bouwen van een ondergronds bedrijventerrein is volgens Kortens technisch haalbaar.

De grootste meerwaarde van het ondergronds bouwen is het dubbele grondgebruik. Je kunt bouwen op een locatie zonder dat de locatie daar direct voor bestemd is. Voor een bedrijf heeft het ondergronds bouwen echter niet een directe meerwaarde. Voor bedrijven zijn de plek van het bedrijventerrein en de voorzieningen op het terrein de belangrijkste aspecten om zich ergens te vestigen.

Het dubbele grondgebruik is tevens de grootste succesfactor van het ondergronds bouwen. Door de mogelijkheid van het dubbele grondgebruik kunnen verschillende functies een plaats krijgen in hetzelfde gebied. Er zijn verschillende actoren geïnteresseerd om in het gebied Crailo verschillende functies (een bedrijventerrein en natuurontwikkeling) te ontwikkelen. Om met elkaar tot een plan te komen is het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein een ideale oplossing, volgens Kortens. Je creëert op die manier draagvlak bij zowel de 'rode' als de 'groene' partijen.

Knelpunten bij het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein zijn met name te vinden in de uitstraling van een ondergrondse bedrijventerrein. Bij het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein zal er geen gebruik gemaakt kunnen worden van zogenaamde zichtlocaties. Bedrijven zullen zich waarschijnlijk niet direct aangetrokken voelen om ondergronds te gaan. Als het ondergrondse bedrijventerrein echter meer naamsbekendheid verwerft heeft het ook een grotere kans bedrijven aan te trekken. Het is een nieuw concept en dat heeft commerciële voordelen.

Een ander knelpunt en dan met name geldend voor Crailo, is het 'slechte' gevoel dat veelal de rode partijen hebben ten aanzien van de groene partijen. De groene partijen worden als lastig ervaren. Om tot een goed plan te komen is het echter noodzakelijk dat er plaats is voor elkaars ideeën en belangen. Bij Crailo wordt er te veel uitgegaan van het eigen belang. Om tot een goed project te kunnen komen moet je ook de andere belangen kennen om te kunnen geven en nemen. Er moeten duidelijke randvoorwaarden opgesteld worden, waarin alle belangen vertegenwoordigd zijn. Een onafhankelijke 'trekker' staat boven de verschillende partijen en kan zorgen voor een goede afstemming tussen de partijen. Een integrale aanpak, geleid door een onafhankelijke partij, biedt kansen voor het gebied Crailo.

Korten vindt het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein een prima oplossing voor het gebied Crailo. Naast een totaal ondergrondse optie is een verdiepte optie of een optie waarbij gemanipuleerd wordt met het maaiveld ook denkbaar. Korten acht het ondergronds bouwen van het bedrijventerrein technisch haalbaar. Er moet zich echter wel een ‘trekker’ aanbieden die het project wil financieren en realiseren. Het zakelijke belang ontbreekt teveel bij Crailo. Er is nog geen ontwikkelaar of een trekker met een groot belang in het gebied. De belangen van de verschillende gemeenten en van belanghebbende partijen zijn kennelijk onvoldoende op elkaar afgestemd om tot een daadkrachtig voorstel te kunnen komen. Het project is pas haalbaar wanneer de verschillende partijen vanuit dezelfde visie met dezelfde randvoorwaarden werken. De financiële haalbaarheid zal worden bepaald door de markt. De grondprijs is waarschijnlijk niet hoog, maar de ontwikkelingskosten des te meer, dit kan een knelpunt zijn.

Ondergronds bouwen en beleid

Er is volgens Korten bij het bestuur van het GNR voldoende draagvlak voor een medewerking aan het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein in het gebied Crailo. Er is binnen het GNR niet direct beleid dat gericht is op het ondergronds bouwen om de doodeenvoudige reden dat dit tot nu toe binnen het werkterrein van het GNR nog niet aan de orde is geweest. Als het een oplossing voor een knelpunt zal blijken te zijn, dan moet het zeker worden overwogen. Er is geen beleid dat een ondergrondse optie tegenhoudt.

Voor Crailo is het belangrijk dat de Ecologische Hoofdstructuur gehandhaafd blijft, of zelfs wordt hersteld voorzover dat nog mogelijk zal blijken te zijn. De natuurbrug moet daartoe gerealiseerd worden. De ontwikkeling van het bedrijventerrein kan daarin zeker een plaats krijgen. Het kan geïntegreerd worden in het econduct. Voorstellen daartoe wacht ik af, aldus Korten.

Complexiteit

De complexiteit is volgens Korten met name te vinden in de tegengestelde belangen in het gebied. Er moet volgens hem een meer integrale aanpak worden nagestreefd, daardoor ontstaat er draagvlak bij alle partijen. Er moeten duidelijke randvoorwaarden worden opgesteld voor het gebied. De insteek van de planvorming voor het gebied zou zowel economisch als ecologisch van aard moeten zijn.

Het ondergronds bouwen van een bedrijventerrein maakt het project niet complexer. Het biedt juist een goede mogelijkheid om aan de verschillende belangen in het gebied te voldoen.

Het interviewverslag ging ter info en verificatie naar dhr. H. Korten van Stichting Gooisch Natuurreservaat.

Bijlage 10

Case Crailo: Betrokken actoren, hun rol, belangen, middelen en houding t.o.v. het ondergronds bouwen in het planningsproces bij Crailo

Actoren	De rol van de actor in het planningsproces is	Belangen	Middelen	Houding t.o.v. ondergronds bouwen
Economische ontwikkelaars				
Projectbureau RES	Regierol in de projectgroep	Een goed economisch klimaat, goede mogelijkheden voor werkgelegenheid in het Gooi ¹	Regie, financiële middelen	+/-
Investeerdere/Projectontwikkelaars	Zijn niet direct betrokken in het planvormingsproces. Zullen betrokken worden wanneer de haalbaarheid van de plannen duidelijk is.	Winstmaximalisatie	Financiële middelen, kennis	-
Overheden				
Gemeente Bussum*	Initiatiefnemer en ingezetene projectgroep	Zowel werkgelegenheid, als natuurontwikkeling	Wettelijke middelen, beleid, eventueel financiële middelen	+
Gemeente Hilversum*	Initiatiefnemer en ingezetene projectgroep	Zowel werkgelegenheid, als natuurontwikkeling	Wettelijke middelen, beleid, eventueel financiële middelen	+/-
Gemeente Laren*	Initiatiefnemer en ingezetene projectgroep	Zowel werkgelegenheid, als natuurontwikkeling	Wettelijke middelen, beleid, eventueel financiële middelen	+
Gemeente Huizen	Grenst aan ontwerpgebied en ligt in het plangebied	Zowel werkgelegenheid, als natuurontwikkeling	Inspraak	+/-
Gemeente Blaricum	Gemeente grenst aan ontwerpgebied en ligt in het plangebied	Zowel werkgelegenheid, als natuurontwikkeling	Inspraak	+/-
Provincie Noord-Holland*	Initiatiefnemer en ingezetene projectgroep	Ontwikkeling bedrijventerrein, natuurontwikkeling	Wettelijke middelen, beleid, eventueel financiële middelen	+
Rijkswaterstaat Noord-Holland	Projectleider ecoduct	Ontwikkeling ecoduct	Wettelijke middelen, beleid, financiële middelen	+
Dienst Domeinen (ministerie van Defensie)	Eigenaar deel van het toekomstige ontwikkelgebied	Goede afhandeling afstoten gebied	Wettelijke middelen, beleid, eventueel financiële middelen	+/-
Belangengroepen				
Kamer van Koophandel Gooi en Eemland*	Betrokken bij de organisatie van o.a. een expertmeeting. Heeft belang bij de realisatie van het bedrijventerrein in verband met de economische belangen van de bedrijven.	Een goed economisch klimaat, goede mogelijkheden voor werkgelegenheid in het Gooi	Inspraak, kennis, opinie	+/-
Goois Natuurreservaat*	Milieugroepering met belangen in het gebied, is tevens eigenaar van de natuurgebieden die gekoppeld moeten worden door het ecoduct.	Natuurontwikkeling, ontwikkeling ecoduct	Inspraak, kennis, eventueel financiële middelen	+
Vereniging Vrienden van het Gooi (VVG)	Vereniging die zich inzet voor het behoud van het karakter van het Gooi en haar specifieke waarden.	Natuurontwikkeling, groen bedrijventerrein	Inspraak	+ ²
Bedrijven uit de regio	Bedrijven die voldoen aan het profiel dat in het Masterplan genoemd staat.	Goedkope vestigingsplaatsen	Inspraak	-
Adviseurs				
Grontmij	Heeft het haalbaarheidsonderzoek 2004/ 2005 uitgevoerd	n.v.t.	Kennis	+/-
Ecorys	Heeft het haalbaarheidsonderzoek 2004/ 2005 uitgevoerd	n.v.t.	Kennis	+/-
BRO	Heeft het Masterplan 2000 opgesteld	n.v.t.	Kennis	+/-

* Geïnterviewde actoren

¹ Doel PBRES: "Het Projectbureau RES werkt aan behoud en groei van de werkgelegenheid in de regio Gooi en Vechtstreek. Zij ontwikkelt en begeleidt projecten die het vestigingsklimaat en de economische structuur in deze regio verbeteren." Doel Crailo: "Voldoende passende werkgelegenheid door goede vestigingsmogelijkheden voor bedrijven in de regio." Bron: PBRES (2005)

² Er wordt door gepleit voor zogenaamde groene bedrijventerreinen en bedrijventerreinen die in het landschap worden ingepast. Bron: VVG (2005)